

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Етнополітичні та етноконфесійні процеси
в Австро-Угорщині (1867–1918 рр.)**

Рівень вищої освіти – третій (доктор філософії)

Освітньо-наукова програма «Історія та археологія»

Спеціальність 032 Історія та археологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні
кафедри всесвітньої історії,
протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етнополітичні та етноконфесійні процеси в Австро-Угорщині (1867–1918 рр.)
Викладач (-і)	доктор історичних наук, професор Жерноклеєв Олег Станіславович
Контактний телефон викладача	Viber, Фейсбук Мессенджер
Е-mail викладача	oleh.zhernokleiev@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Щочетверга, 15.00 – 16.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Австро-Угорщина стала апогеєм розвитку монархії Габсбургів, і водночас її останнім, завершальним «акордом». Династія Габсбургів та створена ними державність відіграли помітну роль у європейській історії, виконавши свою історичну місію – спочатку щодо зупинки османської експансії в Європу, а згодом – захисту малих народів від поглинання іншими великими державами та забезпечення їм відносно вільного національного та політичного розвитку, а також сприятливих умов і можливостей для «національного відродження» (модерного націотворення) та появи нових національних держав Центрально-Східної Європи. Окрім того, наш край – Галичина – упродовж півтора століття в 1772–1918 рр. теж перебував у складі Габсбурзької монархії як автономна коронна провінція, що не могло не позначитися суттєво на особливостях суспільного розвитку регіону, залишило слід у його культурі, історичній пам'яті та менталітеті населення. Можемо вести мову й про «матеріальну присутність» минулого в нашому сьогоденні (Е.Доманська), як і про пошук та усвідомлення кожним із нас, через призму яскравих конкретних прикладів різних історичних персоналій, своєї власної місії та призначення в житті.</p> <p>Змістова частина курсу передбачає наступні складові:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основні віхи виникнення, становлення й розвитку Габсбурзької монархії у контексті середньовічної, нової та новітньої історії; • визначні постаті минулого, їх історичні, політичні й психологічні портрети на тлі відповідної епохи; <p>загальні закономірності та регіональну (субрегіональну) специфіку історичного</p> <ul style="list-style-type: none"> • розвитку територій, підвладних Габсбургам; • основні риси матеріальної та духовної культури народів, що перебували під владою Габсбургів, її взаємозв'язок із світовою культурою; • особливості етносоціальної структури, господарського життя та суспільно-політичних процесів в Австро-Угорщині та місце в них Галицького коронного краю та українського етносу; • специфіка зовнішньополітичного курсу Габсбурзької монархії останньої третини ХІХ – початку ХХ ст. в системі міжнародних відносин у Європі. <p>Вивчення курсу сприятиме формуванню відповідних умінь та практичних навичок:</p> <ul style="list-style-type: none"> • працювати з різними видами джерел; • вести самостійні дослідження в межах дисципліни; • об'єктивно й аргументовано оцінювати тенденції та специфіку історичного розвитку народів під владою Габсбургів; • застосовувати на практиці знання, отримані в процесі навчання; <p>надавати кваліфіковані консультації з проблемних питань, що вивчаються в межах курсу.</p>	

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Структурно *Мета*: формування у здобувачів цілісних знань з історії монархії Габсбургів, від її виникнення й аж до кінця її існування, а також з історії відповідної династії, усвідомлення ролі особистості в історії європейських народів, впливу політики династії на становлення націй і національних держав у Центрально-Східній Європі, розширення знань з історії, історичної географії, культури та історичної пам'яті народів, що перебували в складі імперії Габсбургів.

Завдання: виробити вміння аналізувати й узагальнювати історичний матеріал, оцінювати найважливіші події та явища в історії Габсбурзької монархії та її народів через призму об'єктивних і суб'єктивних чинників; виробити вміння знаходити, критично аналізувати, систематизувати і узагальнювати потрібну інформацію, працювати з різними типами й видами історичних першоджерел; формувати навички застосовувати набуті знання на практиці.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні: 1. Здатність до науково-професійного іншомовного мовлення. Здатність використовувати іноземну мову для представлення наукових результатів в усній та письмовій формах, для розуміння іншомовних наукових та професійних текстів для спілкування в іншомовному науковому і професійному середовищах.

5. Комплексність та системний підхід до проведення наукових досліджень на рівні доктора філософії.

7. Комплексність в організації творчої діяльності та процесу проведення наукових досліджень. Здатність організувати творчу діяльність та процес проведення наукових досліджень.

11. Комплексність у прийнятті обґрунтованих рішень.

Фахові:

5. Контрольна – здатність і готовність здійснювати перевірку достовірності фактів, інформаційних повідомлень та адекватності моделей сучасного стану та розвитку історичних подій

8. Діагностична – Здатність здійснювати наукові дослідження з використанням інформаційно-комунікативних технологій та інформаційних баз даних;

10. Комунікативна – здатність використовувати в професійній діяльності усне та писемне мовлення державною та іноземними мовами.

Результати навчання:

1. Здатність аналізувати історичні чинники виникнення конкретних ситуацій в історичних подіях.

5. Уміння використовувати знання про міжнародні організації і брати участь в їх діяльності як в Україні, так і за її межами.

7. Уміння сприймати сутність і особливості історичного розвитку світової цивілізації та місця в ньому вітчизняного минулого.

11. Уміння використовувати на практиці програмно-технічні засоби інформатики та сучасні інформаційні системи і технології.

16. Уміння працювати з джерелами та документами.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції 20

семінарські заняття 10

самостійна робота 60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	032 Історія та археологія	2	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни				
Тема	кількість год.			
	лекції	сем. заняття	сам. роб.	
Тема 1. Вступ до курсу.	2	2	10	
Тема 2. Походження Габсбургів та витоки австрійської державності	2		1	
Тема 3. Політичні успіхи Габсбургів у XIV – першій половині XVI ст.		2	6	
Тема 4. Реформація та контрреформація у володіннях Габсбургів	2		2	
Тема 5. Перемога Габсбургів над Османами у XVII ст.		2	6	
Тема 6. Імперія Габсбургів у XVIII ст. Політика «освіченого абсолютизму»	2		2	
Тема 7. Габсбурзька імперія кінця XVIII – першої половини XIX ст.	4		8	
Тема 8. Австрійська імперія другої половини XIX ст. Компроміс 1867 р.	4		7	
Тема 9. Австро-Угорщина наприкінці XIX ст. – 1914 р.	4	2	12	
Тема 10. Австро-Угорська монархія в роки Великої війни. Розпад держави Габсбургів		2	6	
	ЗАГ:	20	10	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>100-бальна</p> <p>Поточний контроль знань і умінь здобувачів освіти здійснюється шляхом обговорення й оцінювання виступів і рефератів на семінарських заняттях, проведення контрольних робіт і тестувань за підсумками вивчення матеріалу теоретичного і практичного змістових модулів, співбесід у ході відпрацювання здобувачами пропущених занять і отриманих негативних оцінок.</p> <p>Контроль самостійної роботи (КСР) здійснюється у відповідні тижні шляхом тестувань.</p> <p>Оцінювання здійснюється відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (наказ ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 18 вересня 2024 р. № 757).</p> <p>Шкала оцінювання</p> <table border="1"> <tr> <td>Університетська</td> <td>шкала ECTS</td> <td>Національна</td> </tr> <tr> <td>90 – 100</td> <td>A</td> <td>зараховано</td> </tr> </table>	Університетська	шкала ECTS	Національна	90 – 100	A	зараховано
Університетська	шкала ECTS	Національна					
90 – 100	A	зараховано					

		80 – 89	B	
		70 – 79	C	
		60 – 69	D	
		50 – 59	E	
		26 – 49	FX	
		0-25	F	не зараховано
Вимоги до письмових робіт	Письмова самостійна робота: Два відкритих завдання, що охоплюють питання лекцій та семінарів і передбачають ширшу, докладну відповідь, одне питання щодо вміння стисло пояснити термін, одне – на знання історичної хронології курсу			
Семінарські заняття	<p>- «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;</p> <p>- «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;</p> <p>- «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;</p> <p>- «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p>			
Умови допуску до підсумкового контролю	Наявність результатів поточного контролю знань – позитивних оцінок за семінарські заняття та тестування, опрацювання питань для самостійної роботи, індивідуального завдання, хоча б мінімальна позитивна підсумкова оцінка за працю впродовж семестру (50 б.)			
Підсумковий контроль	Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку, він виставляється за результатами поточного контролю з усіх видів навчальної роботи (у тому числі теоретичних занять) викладачем, який вів практичні заняття або сумісно з викладачем-лектором, при цьому присутність здобувача вищої освіти не обов'язкова Підсумкова оцінка			

з навчальної дисципліни розраховується як сума оцінки за роботу впродовж семестру (сумарна максимальна кількість – 100 балів).

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність:

Усіх форм навчальної співпраці стосуються вимоги [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](#) та [Кодексу честі ПНУ](#), яким визначаються норми поведінки студентів і працівників університету.

Відвідування занять

Самостійне опрацювання питань пропущеного заняття, співбесіда з них у години, відведені на щотижневі консультації

Неформальна освіта:

Можливе зарахування відповідно до [ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#)

Рекомендовані платформи: [Prometheus](#) [Coursera](#) [EdEra](#) та ін.

8. Рекомендована література

1. Австрійські, Австро-Угорські і Галицькі конституції (кінець XVIII-XIX ст.): пер. з нім. і пол. мов / Р. Петрів. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2005. 84 с.
2. Варварцев М.М. Габсбурги. Енциклопедія історії України / редкол.: В. А. Смолій та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка, 2004. Т. 2: Г - Д.
3. Войтович Л. Загадки австрійського вузла (1272-1278): Лев Данилович, Ласло IV, Пшемисл II Оттокар, Рудольф Габсбург і польські князі // Проблеми слов'янознавства. Львів, 2012. Вип. 61. С. 11-22.
4. Войтович Л. Князь Лев Данилович. Львів, 2012.
5. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс [пер. з англ. П. Таращука]. Київ : Основи, 2008. 1464 с.
6. Енциклопедія історії України: У 10 т. <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
7. Єрмоленко В. Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі XIX – XX століть. К.: Дух і Літера, 2018. 480 с.
8. Жерноклеєв О. Війна в історичній долі австрійського «малого Інтернаціоналу». *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2015. Вип. 26. С. 140-147.
9. Жерноклеєв О. Національні меншини на західноукраїнських землях в складі Австро-Угорщини. *Національні меншини України у XX столітті: політико-правовий аспект*. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2000. С. 41–55.
10. Жерноклеєв О. Національні меншини на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (1900–1914 рр.). *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. 1999. Вип. II. С. 74–84 (<http://lib.pnu.edu.ua/nayk-pny.php>)
11. Жерноклеєв О. Національні секції австрійської соціал-демократії в Галичині й на Буковині (1890–1918 рр.). Івано-Франківськ, 2006. 536 с.
12. Жерноклеєв О. План міста Станіславова (1904 р.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.lvivcenter.org/uk/umd/map/?ci_mapid=83
13. Жерноклеєв О., Монолатій І., Вітенко М. Етносоціальний розвиток західноукраїнських

- земель у складі Австро-Угорщини // *Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Ілюстрована історія* / Автор ідеї, гол. ред. і кер. авт. кол. М.Кугутяк. Львів–Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2008. С. 23–118.
14. Жерноклеєв О., Райківський І. Під австрійською владою (кінець XVIII – початок XX ст.) // *Історія Івано-Франківська в XX – початку XXI ст. До 350-річчя міста Івана Франка* / Колективна монографія за редакцією В.Грабовецького. Івано-Франківськ, 2012. С.7–21.
 15. Жерноклеєв О., Райківський І., Королько А. Під австрійською владою (1772–1914) // Станиславів–Станіслав–Івано-Франківськ (до 350-річчя Івано-Франківська): монографія / Керівник авторського колективу, головний редактор В.Великочий. Івано-Франківськ–Львів–Київ:Манускрипт-Львів, 2012. С. 32-49. (<https://issuu.com/borysbooks/docs/>)
 16. Жерноклеєв О., Райківський І., Марчук В. Під владою Австро-Угорської імперії (1772–1918) // *Прикарпаття: спадщина віків* / Голов. ред. М.Кугутяк. Львів: Манускрипт-Львів, 2006. С. 190–239.
 17. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.) : курс лекцій : навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. / за ред. В. І. Ярового. Київ: Либідь, 2001. 628 с. <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002085>
 18. Історія Львова: У 3-х т. / Редкол. Я.Ісаєвич та ін. Т.2: 1772–1918. Львів, 2007. 559 с.
 19. Кріль М. Слов'янські народи Австрійської монархії: освітні та наукові взаємини з українцями. 1772–1867. Львів, 1999.
 20. Малацай І. В. Династія Габсбургів в історії європейських народів. Навчально-методичний посібник для студентів, які навчаються за спеціальністю “Історія та археологія” (денна форма навчання). К., 2017. 86 с.
 21. Націоналізм: Антологія. 2-ге вид. / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2006. 684 с. (Політичні ідеології).
 22. Райківський І., Жерноклеєв О. Станиславів під австрійською владою (кінець XVIII – початок XX ст.). *Галичина*. 2011. Ч. 18-19. С. 11–25.
 23. Тейлор, А.Дж.П. Габсбурзька монархія. 1809–1918. Історія Австрійської імперії та Австро-Угорщини / пер. з англ. А. Портнов, С. Савченко. Львів, 2002.
 24. Терещенко Ю. І., Осташко Т. С. Український патріот з династії Габсбургів. К., 1999.
 25. Україна в XIX столітті: доба модернізації / Валентина Шандра, Олена Аркуша; НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2022. 706 с., 136 с. іл.
 26. Україна в XIX столітті: людність та імперії / Валентина Шандра, Олена Аркуша; НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2022. 436 с., 96 с. іл.
 27. Франко І. Зібрання творів, т. 46, кн. 2. К., 1985.
 28. Цьольнер, Еріх. Історія Австрії / [пер. з нім. А. Онишко та ін.]. Львів: Літопис, 2001.

Викладач: проф. Жерноклеєв О.С., завідувач кафедри всесвітньої історії